

Resûlullah'ın Bazı Sahabîler İçin Yaptığı Duaların Kabul Edilmesi (I)

The Acceptance of the Prayers of the Messenger of Allah for some of his Companions (I)

ADEM DÖLEK

Prof. Dr., Erzincan Binalı Yıldırım Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Hadis ABD. Erzincan Binalı Yıldırım
University Faculty of Theology Hadits USA, Erzincan/Türkiye,
adolek@erzincan.edu.tr, ORCID: 0000-0001-7494-1151

Makale Bilgisi | Article Information

Makale Türü/Article Types: Araştırma Makalesi/Research Article

Geliş Tarihi/Received: 24 Nisan/April 2023

Kabul Tarihi/Accepted: 27 Haziran/June 2023

İntihal | Plagiarism

Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and confirmed to include no plagiarism.

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/katre/policy>

Etik Beyan/Ethical Statement: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. / It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited. Adem DÖLEK

Çıkar Çatışması/Conflicts of Interest: Çıkar çatışması beyan edilmemiştir. / The author(s) has no conflict of interest to declare.

Finansman/Grant Support: Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır. / The author(s) acknowledge that they received no external funding in support of this research.

Etik Bildirim/Complaints: iikv@iikv.org

Telif Hakkı & Lisans/Copyright & License: Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır. / Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0.

Atıf | Cite as

Duran, Bünyamin. "Parsons Sosyolojisinde Sosyal Düzen-Din İlişkisi: The Interrelation between Religion and Social Order in Parsons' Sociology". *Katre Uluslararası İnsan Araştırmaları Dergisi – Katre International Human Studies* (June / Haziran 2023), 48-62.

<https://doi.org/10.53427/katre.1286816>

The Acceptance of the Prayers of the Messenger of Allah for some of his Companions (I)

Abstract

Every prophet has shown proofs to their ummah that they are prophets. These are called miracles. Some of the miracles shown by the prophets whose names are mentioned in Qur'an are mentioned in the Qur'an. The Messenger of Allah (p.b.u.h.) also had many miracles. While some of them are mentioned in the Qur'an, many of them are reported in hadith books. Although every state of the Messenger of Allah is not miracle, His good morals are evidence of his prophethood. Because, although He is a human being, He is the most superior of all human beings and has the most beautiful morals. He is the best example for his ummah in every way. One of the situations accepted as evidence of the Prophet's (p.b.u.h.) prophethood is that many of his prayers are accepted with the same. There are a lot of rumors that His prayers were accepted with the same. Some of these rumors are the prayers that some Companions made about themselves. Bediuzzaman Said Nursî mentioned some of them under the title of "The Fourteenth Sign" of the "Mujizât-ı Ahmadiya" section of his work called "Letters".

In this study, the narrations about the prayers for six of the Companions mentioned in the aforementioned work and prayed for were compared with the narrations in the main hadith sources.

Keywords: Hadith, Prophet, Miracle, Prayer, Companion.

Resûlullah'ın Bazı Sahabîler İçin Yaptığı Duaların Kabul Edilmesi (I)

Öz

Her peygamber, kendilerinin peygamber olduğuna dair ümmetlerine deliller göstermişlerdir. Bunlara mucize denilmektedir. Kur'an'da ismi zikredilen peygamberlerin de gösterdikleri mucizelerden bazıları belirtilmiştir. Resûlullah'ın (sav) da birçok mucizesi bulunmaktadır. Bunlardan bazıları Kur'an'da zikredilmekle birlikte birçokları da hadis kitaplarında nakledilmiştir. Resûlullah'ın her hâli mucize olmamakla birlikte O'nun güzel ahlâkı peygamberliğinin delillerindedir. Çünkü O, beşer olmakla birlikte bütün insanların en üstünü ve en güzel ahlâka sahip olanıdır. O, her hâliyle ümmetine en güzel örnektir. Resûlullah (sav), nübüvvetinin delillerinden kabul edilen durumlardan biri de ettiği birçok duasının aynıyla kabul edilmesidir. O'nun ettiği duaların aynıyla kabul edildiğine dâir birçok rivayet bulunmaktadır. Bu rivayetlerden bazıları, bazı sahabîlerin kendileriyle alakalı olarak yaptığı dualardır. Bunlardan bir kısmını Bediüzzaman Said Nursî, *Mektubat* isimli eserinin "Mu'cizât-ı Ahmediye" kısmının "Ondördüncü İşaret" başlığı altında zikretmiştir. Bu çalışmada mezkûr eserde zikredilen ve kendisi için dua edilen sahabîlerden altısı için edilen dualarla ilgili rivayetlerin, temel hadis kaynaklarındaki rivayetleri ile karşılaştırılması yapılmıştır.

Anahtar kelimeler: Hadis, Peygamber, Mucize, Dua, Sahabî.

The Acceptance of the Prayers of the Messenger of Allah for some of his Companions (I)

Abstract

Every prophet has shown their people evidence and miracles, indicating their prophecy. Some of these miracles are mentioned in the Qur'an and hadiths. Similarly, some of the miracles and proofs for the prophecy of the Prophet (p.b.u.h.) are mentioned in the Qur'an. However, most of them are narrated in the hadith books.

In addition to His famous miracles, one of the significant proofs for His prophecy is His most beautiful morality, as the Qur'an points out that He is the best example to His Ummah.

One of the proofs for His Prophethood (p.b.u.h.) is the traditions stating that many of His invocations (daazwât) were accepted by Allah. Some of these prayers are for His Companions. Bediüzaman Said Nursî (1978-1960) mentions those traditions under the title "The Fourteenth Sign" of the "Mujizât-ı Ahmadiya" chapter of his *Mektubat*.

Beyhakî (d. 458/1066) narrated the miracles of the Messenger of Allah (p.b.u.h.) and the proofs for prophecy in his work *Delâilü'n-Nübüvve* ve *Ma'rifetu Ahvâli Sâhibi's-Şeria*, which consisted of seven volumes. Especially in the sixth volume of this work, Beyhakî narrated the hadiths about the literally accepted prayers of the Messenger of Allah (p.b.u.h.). Although not all behaviors of the Messenger of Allah (p.b.u.h.) are miracles, every behavior of Him reflects His prophecy in the most beautiful way. For this reason, His accepted prayers for different occasions in a short time is also evidence of His prophecy. Regarding 'Ilmu'l-Hadith, it is necessary to examine the invocations and the names of the Companions, for whom the Prophet prayed, narrated in those traditions.

This study examines the authenticity of those hadiths while comparing their versions in "Mujizât-ı Ahmediya" section of Bediüzzaman's Letters under the title of "Fourteenth Sign" to the versions transmitted in the main hadith sources. Also, the Prophet's prayers for the five Companions will be analyzed.

Regarding Umar's conversion to Islam, the Prophet was said to pray: "*O Allah! Strengthen Islam with Umar b. al-Khattab or Amr b. Hisham* (اللَّهُمَّ أَعِزَّ الْإِسْلَامَ بِعُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ أَوْ بِعَمْرِو بْنِ هِشَامٍ)". Shortly after this prayer of the Messenger of Allah (p.b.u.h.), Umar became a Muslim.

The Prophet's prayer for Abdullah Ibn Abbas about his knowledge of the Qur'an (اللَّهُمَّ فَتِّهْهُ فِي الدِّينِ وَعَلِّمَهُ) (التَّأْوِيلُ) was so popular that Ibn Abbas became famous with the title of "Tercümanu'l-Qur'an" and "Habru'l-umma/the most learned of the ummah". In fact, because of his high degree of knowledge, Umar assigned him to the consultative committee of the council of scholars, even though he was young.

The Prophet's prayer for Anas b. Malik was concerned with wealth and sons (اللَّهُمَّ أَكْثِرْ مَالَهُ، وَوَلَدَهُ، وَبَارِكْ) (لَهُ فِيمَا أُعْطِيْتَهُ). After the Prophet's prayer, Malik adds that "My wealth has increased so much, and even twice in a year, and the number of my kids has increased so much that I have buried more than a hundred of my children, and my life has been so long that I am ashamed of my family."

His prayer for Abdurrahman b. Awf is as follows: "*May Allah bestow blessings on you* (بَارَكَ اللهُ لَكَ)". Then, Abdurrahman b. Awf became very rich and expressed his concern by saying, "I was afraid that my ever-increasing wealth would destroy me," adding, "I was expecting that if I lifted a stone, I would find something silver or gold under it."

About the transmissions on Urwa b. Abi Ja'd, the Prophet prayed for the blessing of his business (فَدَعَا) (لَهُ بِالْبَيْزَكَةِ فِي بَيْعِهِ), as the Prophet advises him: "If he bought the land, he would profit from it."

He also prayed for Abdullah b. Ja'far: (اللَّهُمَّ بَارِكْ لِعَبْدِ اللهِ فِي بَيْعِهِ أَوْ فِي صَفَقَتِهِ). After this prayer of the Messenger of Allah (p.b.u.h.), Abdullah b. Jafar was blessed. He became very rich and famous for his generosity. He was even reported to be one of the most generous of the Ahl al-Hejaz.

Here, looking into the narrations about the Prophet's accepted prayers for the Companions in a short time, the versions of those reports in Bediüzzaman's Letters will be examined while the differences and appropriateness of the narrations between his Letters and the sources he mentions are to be identified. In particular, the original Arabic texts of the hadiths that Nursî narrated in Turkish were given in the footnotes, and the different versions of the texts that he narrated with their words were tried to be determined.

This study concludes that the hadiths narrated by Bediüzzaman is in agreement with the traditions narrated in the main hadith sources. It should be mentioned that while Bediüzzaman is compiling the "Mujizât-ı Ahmediya" section of his work titled "*Letters/Mektubât*", the hadiths that he narrates from memory and mostly without any source are not in opposition to the words in the sources he mentions.

Giriş

Resûlullah (sav), peygamberliğinin delili olarak birçok mucize göstermiştir. Mucizeler, peygamberlerin sözlerinde doğru olduğunu tasdik için Allah'ın tabiat kanunlarına aykırı şekilde yarattığı olağanüstü olaylardır. Bu neviden olmak üzere Resûlullah'ın (sav) elinde bine yakın mucize zuhur ettiği rivayet edilmiştir. Bütün bunlar O'nun peygamberliğinin delili olarak kabul edilmiştir. Nitekim Beyhakî (ö. 458/1066), yedi ciltten oluşan *Delâilü'n-Nübüvve ve Ma'rifetü Ahvâli Sâhibi's-Şerî'a*¹ isimli eserinde bu rivayetleri bir araya getirmiştir. Beyhakî, özellikle bu eserin altıncı cildinde Resûlullah'ın (sav) ettiği dualara hemen icabet edilmesi ile ilgili hadisleri nakletmiştir. Şunu hemen ifade edelim ki, Resûlullah'ın her hali mucize olmamakla birlikte O'nun her hali, en güzel şekilde peygamberliğini yansıtmaktadır. Bu sebeple İslâm âlimleri O'nun değişik vesilelerle ettiği dualarına icabet edilmesi ve kısa zaman içerisinde aynen kabul edilmesinin, O'nun peygamberliğinin de delili olduğunu ifade etmişlerdir. Bu bakımdan Resûlullah'ın ettiği duaların ve kendisi için dua edilen sahabîlerin bilinmesi önemli bir husustur.

Daha önceki bir makale çalışmamızda² Resûlullah'ın (sav) ettiği yağmur dualarının hemen kabul edilip talebine aynısıyla icabet edildiğini gösteren hadîslerin kaynaklarını ve sıhhat durumlarını belirtmeye çalışmıştık. Bu çalışmamızda da yine Bediüzzaman'ın (1878-1960) Mektubat isimli eserinin "Mu'cizât-ı Ahmediye" kısmının "Ondördüncü İşaret" başlığı altında zikretmiş olduğu ve Rasûlullah'ın bazı sahabîlere özel olarak ettiği duaların kabul edilmesi ile ilgili nakledilen hadîslerin tahririni ve sıhhat durumlarını belirtmeye çalışacağız.

Rasûlullah'ın kendileri için özel olarak hayır dua ettiği sahabîler ve yapılan dualar şöyledir:

1. Hz. Ömer'in Müslüman Olması İçin Yaptığı Dua

Resûlullah'ın kendileri için özel olarak dua ettiği kişilerden biri Hz. Ömer'dir. Rasûlullah (sav), Ömer b. el-Hattâb'ın Müslüman olması için dua etmiş ve yaptığı duadan kısa bir süre sonra da Hz. Ömer Müslüman olmuştur. Nursî, olayı şöyle nakletmiştir:

"Tevâtüre yakın meşhurdur ki Rasûl-i Ekrem aleyhi's-saletü ve's-selam, sahabe ve imâna gelenler daha kırka vasıl olmadan ve gizli ibadet etmekte iken duâ etti: "Ey Allah'ım! Ömer b. el-Hattab veya Amr b. Hişam ile İslâm'ı güçlendir./اللَّهُمَّ أَعِزِّ الْإِسْلَامَ بِعَمَرَ بْنِ الْحَطَّابِ أَوْ بِعَمْرِو بْنِ هِشَامٍ". Bir iki gün sonra Ömer İbnu'l-Hattab imâna geldi ve İslâmiyeti ilan ve izaz etmeye vesile oldu. Fâruk unvan-ı âlîsini aldı."³

¹ Bk. Ebû Bekr Ahmed b. el-Hüseyn el-Beyhakî, *Delâilü'n-nübüvve ve ma'rifetü ahvâli sâhibi's-şerî'a* (Beirut: Dâru'l-Kütübü'l-İlmiyye, 1995). Delâilü'n-nübüvve konusunda daha birçok eser telif edilmiştir. Bu konuda bk. Yusuf Şevki Yavuz, "Delâilü'n-Nübüvve", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1994), 9/115-117.

² Bk. Adem Dölek, "Rasûlullah'ın Yağmur Duâsı ile İlgili Mucizeleri- Bediüzzaman Said Nursî'nin Mektubat İsimli Eseri Üzerinde-", *Katre Uluslararası İnsan Araştırmaları Dergisi* 12 (2021), 51-64.

³ Said Nursî, *Mektûbât* (İstanbul: Envar Neşriyat, 1996), 144.

Resûlullah'ın, Hz. Ömer'in Müslüman olması için ettiği dua; Enes b. Mâlik,⁴ İbn Abbas,⁵ İbn Ömer,⁶ Habbâb b. el-Eret,⁷ Abdullah b. Mes'ud⁸ ve Hz. Âişe,⁹ Hz. Ali,¹⁰ Sevbân,¹¹ Osman b. el-Erkam¹² gibi sahâbiler tarafından nakledilmiştir. Hadîsin farklı rivâyetleri de mevcuttur. Nursî'nin naklettiği bu hadîs, lafız itibariyle aynı şekilde İbn Sa'd'ın (ö. 230/845) *Tabakât*'ında,¹³ İbn Şebbe'nin (ö. 262/876) *Târihu'l-Medîne*'sinde¹⁴ ve Taberânî'nin (v. 360/971) *el-Mu'cemü'l-Evsat*'ında, Makdisî'nin (ö. 390/1000) *el-Ehâdisü'l-Muhtâre*'sinde, Beyhakî'nin (ö. 458/1066) *Delâil*'inde, İbnü'l-Cevzî'nin (ö. 597/1201) *et-Tebşıra*'sında,¹⁵ Sehavî'nin (ö. 902/1497) *Makâsîd*'inde¹⁶ geçmektedir. Biz burada Enes b. Mâlik'ten nakledilen İbn Şebbe, Taberânî ve Makdisî'nin rivâyetlerini zikredeceğiz ve diğer rivâyetleri dipnotta belirtmeye çalışacağız.

İbn Şebbe, İshak b. Yusuf el-Ezrak (ö. 195/811) < el-Kâsım b. Osman el-Basrî (ö. ?) < Enes b. Mâlik (ö. 93/711) tarikiyle nakletmiştir. Rivâyette, Hz. Ömer'in Müslüman oluş durumu uzunca anlatılmıştır. Ancak biz burada sadece dua metnini: (اللَّهُمَّ أَعِزِّ الْإِسْلَامَ بِعَمْرِ بْنِ هِشَامٍ أَوْ بِعَمْرِ بْنِ هِشَامٍ) zikrederek hadîsin senedinde bulunan râvilerin durumlarını kısaca

⁴ Taberânî, Süleyman b. Ahmed, *el-Evsat* (Kahire: Dâru'l-Haremeyn, ts.), 2/240; Ayrıca bk. Muhammed İbn İshak, *Sîret* (Konya: Hayra Hizmet Vakfı, 1981), 160-163.

⁵ Bk. Ahmed b. Hanbel, *Fezâilü's-Sahâbe* (Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1983), 1/249, (عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: اللَّهُمَّ أَعِزِّ الْإِسْلَامَ بِأَبِي جَهْلٍ بِنِ هِشَامٍ أَوْ بِعَمْرِ بْنِ الْخَطَّابِ، فَأَصْبَحَ عُمَرُ فَعَدَا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَسْلَمَ فَأَسْلَمَ يَوْمَئِذٍ); Ahmed b. Amr el-Bezzâr, *el-Müsned* (Medîne: Mektebetü'l-'Ulûm, 1988), 5/156; Muhammed b. el-Hüseyn el-Âcurrî, *es-Şerî'a* (Riyad: Dâru'l-Vatan, 1999), 4/1874. Tirmizî, Muhammed b. İsa, *es-Sünen* (İstanbul: Çağrı Yayınları, 1992), "Menâkıb", 17; İbn Mâce, Muhammed b. Yezîd, *es-Sünen* (İstanbul. Çağrı Yayınları, 1992), "Mukaddime", 105; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, (Kahire: Mektebetü İbn Teymiyye, 1994), 11/255; Muhammed b. Abdillâh el-Hâkim, *el-Müstedrek 'ala's-Sahîhayn* (Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1990), 3/89; el-Hüseyn b. Mes'ûd el-Begavî, *Şerhu's-Sünne* (Beyrut: el-Mektebetü'l-İslâmî, 1983), 14/92;

⁶ Ahmed b. Hanbel, *Fezâilü's-sahâbe* (Suûd: Câmi'atü Ümmi'l-Kurâ, 1983), 250 (عَنِ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: اللَّهُمَّ أَعِزِّ الْإِسْلَامَ بِأَخِي جَهْلٍ بِنِ هِشَامٍ أَوْ بِعَمْرِ بْنِ الْخَطَّابِ، قَالَ: فَكَانَ أَحْبَبَهُمَا إِلَيْهِ عُمَرُ بِنِ الْخَطَّابِ); Ayrıca bk. *el-Müsned*, thk. Şu'ayb el-Arnaût (Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 2001), 9/506; Tirmizî, "Menâkıb", 17; Bezzâr, *el-Müsned*, 12/194;

⁷ Bezzâr, *Müsned*, 5/156 (عَنْ خَبَابِ بْنِ الْأَرْتِ، قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: اللَّهُمَّ أَعِزِّ الْإِسْلَامَ بِأَخِي جَهْلٍ بِنِ هِشَامٍ أَوْ بِعَمْرِ بْنِ الْخَطَّابِ); bu hadîsi aynı zamanda Enes b. Mâlik, Habbâb'dan da nakletmiştir; Âcurrî, *es-Şerî'a*, 4/1874.

⁸ Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 10/159, (عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: اللَّهُمَّ أَعِزِّ الْإِسْلَامَ بِعَمْرِ بْنِ الْخَطَّابِ (أَوْ بِأَبِي جَهْلٍ بِنِ هِشَامٍ); Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/89.

⁹ Bk. İbn Hibbân, *es-Sahîh* (Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1998), 15/306 (عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: اللَّهُمَّ أَعِزِّ (الْإِسْلَامَ بِعَمْرِ بْنِ الْخَطَّابِ); Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/89; Ahmed b. el-Hüseyn el-Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ* (Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 2003), 6/692.

¹⁰ Âcurrî, *es-Şerî'a*, 5/2333, (سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: اللَّهُمَّ أَعِزِّ الْإِسْلَامَ بِعَمْرِ (عَنْ ثَوْبَانَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: اللَّهُمَّ أَعِزِّ الْإِسْلَامَ بِعَمْرِ بْنِ الْخَطَّابِ).

¹¹ Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 2/97, (عَنْ ثَوْبَانَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: اللَّهُمَّ أَعِزِّ الْإِسْلَامَ بِعَمْرِ بْنِ الْخَطَّابِ).

¹² Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/89 (عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْلَةَ الْاِثْنَيْنِ فِيهَا: اللَّهُمَّ أَعِزِّ الْإِسْلَامَ بِأَخِي جَهْلٍ بِنِ هِشَامٍ أَوْ بِعَمْرِ بْنِ هِشَامٍ).

¹³ Muhammed İbn Sa'd, *et-Tabakâtü'l-Kübrâ* (Beyrut: Dâru Sâdir, 1968), 3/245-250; Ali b. el-Hüseyn İbn Asâkir, *Târihu Dimeşk* (Beyrut: Daru'l-Fikr, 1995), 44/34; Şemsüddin Muhammed b. Ahmed ez-Zehabî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ* (Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1985), 1/139.

¹⁴ Bk. Ömer İbn Şebbe, *Târihu'l-Medîne*, thk. Fehim Muhammed Şeltût (Cidde: by., 1399 h.), 2/657.

¹⁵ Abdurrahman İbnü'l-Cevzî, *et-Tebşıra* (Kahire: Dâru's-Selâm, 2012), 379.

¹⁶ Sehavî, Ebül-Hayr Şemseddin Muhammed b. Abdurrahman b. Muhammed, *el-Makâsîdü'l-hasene fi beyân kesîrin mine'l-ehâdisi'l-meşhûre 'ala'l-elsine* (Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye; 2006), 1/114.

belirtelim: İshak b. Yusuf el-Ezrak, “sika ve me’ûn”, el-Kâsım b. Osman el-Basrî, “makbul” olarak nitelendirilmiştir.¹⁷ Enes b. Mâlik de sahâbîdir. Bu sebeple hadîsin, sened bakımından sahih olduğu anlaşılmaktadır.

Taberânî’nin rivâyeti şöyledir: “ حَدَّثَنَا أَحْمَدُ قَالَ: نَا مُحَمَّدُ بْنُ حَزْبِ النَّشَائِي قَالَ: نَا إِسْحَاقُ بْنُ يُونُسَ، عَنْ الْقَاسِمِ بْنِ عُثْمَانَ أَبِي الْعَلَاءِ الْبَصْرِيِّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَعَا عَشِيَّةَ الْخَمِيسِ، فَقَالَ: اللَّهُمَّ أَعِزَّ الْإِسْلَامَ بِعَمْرٍو بْنِ الْخَطَّابِ أَوْ بِعَمْرٍو بْنِ هِشَامٍ. فَأَصْبَحَ عُمَرُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَأَسْلَمَ¹⁸ ”. Taberânî’nin bu rivâyetindeki râvîlerin durumuna gelince, Ahmed b. Abdurrahman b. Merzûk (ö. 297/910) “sika”, Muhammed b. Harb (ö. 255/859) “saduk, hasenu’l-hadîs”, İshak b. Yusuf el-Ezrak “sika ve me’ûn”, el-Kâsım b. Osman el-Basrî “makbul” olarak nitelendirilmiştir.¹⁹ Enes b. Mâlik de sahabidir.

Her iki sened, el-Kâsım b. Osman el-Basrî’de birleşmekle birlikte râvîlerin içinde tenkit edilen râvî bulunmamaktadır.²⁰ Bu sebeple hadîsin senedinin sahih olduğunu söylemek yanlış olmaz.

Aynı şekilde Makdisî (ö. 390/1000) de hadîsi şöyle nakletmektedir: “ أَحْبَرَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ أَبِي الْعَلَاءِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ الْوَاحِدِ الْأَصْبَهَانِيِّ فِي كِتَابِهِ أَنَّ أَبَا عَلِيٍّ الْحَسَنَ بْنَ أَحْمَدَ الْحَدَّادَ أَخْبَرَهُمْ أَبَا أَحْمَدَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ ابْنَ سُلَيْمَانَ بْنَ أَحْمَدَ الطَّبْرَانِيِّ ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ أَبِي عَوْفٍ يَغْنِي الْمُعَدَّلَ ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حَزْبِ النَّشَائِي ثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ يُونُسَ عَنْ الْقَاسِمِ بْنِ عُثْمَانَ أَبِي الْعَلَاءِ الْبَصْرِيِّ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَعَا عَشِيَّةَ الْخَمِيسِ فَقَالَ اللَّهُمَّ أَعِزَّ الْإِسْلَامَ بِعَمْرٍو بْنِ الْخَطَّابِ أَوْ بِعَمْرٍو بْنِ هِشَامٍ، فَأَصْبَحَ عُمَرُ²¹ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَأَسْلَمَ ”

Makdisî’nin bu rivâyetinin senedinde bulunan râvîlere bakıldığında Abdüssamed b. Ebî’l-a’lâ (ö. ?) “Mechûlü’l-hal”, Ebû Ali el-Hasen (ö. 515/1221) “sika”, Ahmed b. Abdullah (ö. 430/1039) “sika”, Taberânî (ö. 360/971) “hâfiz ve sebt”, Ahmed Ebî Avf (ö. 297/910) “sika”, Muhammed b. Harb “saduk, hasenu’l-hadîs”, İshak b. Yusuf el-Ezrak “sika ve me’ûn”, el-Kâsım b. Osman el-Basrî “makbûl” olarak nitelendirilmiştir.²² Enes b. Mâlik de sahabidir.

Makdisî’nin rivâyetinin senedinde bulunan Abdussamed b. Ebi’l-a’lâ tenkit edilmekle birlikte hadîsin diğer rivâyetleri ve aynı konudaki diğer rivâyetler dikkate alındığında bu râvîde bulunan zafiyetin senedi sahih olan rivâyetleri etkilediği söylenemez.

Enes b. Mâlik’ten nakledilen bu rivâyetlere göre Hz. Ömer için Resûlullah (sav), Perşembe günü akşamleyin “Allah’ım! Ömer İbnü’l-Hattâb ile veya Amr İbnü Hişâm’la İslâm’ı güçlendir/ أَعِزَّ الْإِسْلَامَ بِعَمْرٍو بْنِ الْخَطَّابِ أَوْ بِعَمْرٍو بْنِ هِشَامٍ²³ diye dua etmiş ve ertesi günü yani Cuma günü Hz. Ömer İslâm ile şereflenmiştir.

¹⁷ Bk. *Cevamiu’l-kelim (Hadis bulma programı)*. <https://www.literatur.gen.tr/53-programlar/3-cevamiu-l-kelim-hadis-programi.html>

¹⁸ Taberânî, *el-Evsat*, 2/240.

¹⁹ Bk. el-İclî, Ahmed b. Abdullah, *Târîhu’s-sikât* (by.: Dâru’l-bâz, 1984), 62; *Cevâmi’u’l-Kelim*

²⁰ Bk. *Cevâmi’u’l-Kelim*.

²¹ Ziyâuddin el-Makdisî, *el-Ehâdisü’l-muhtâre* (Beyrut: Dâru Hıdr, 2000), 7/143. Ayrıca bk. Beyhakî, *Delâil*, 2/220; Celâlüddîn Abdurrahman es-Süyûtî, *el-Hasâisu’l-Kübrâ* (Beyrut: Dâru’l-Kütübi’l-İlmiyye, ts.), 1/223.

²² Bk. *Cevâmi’u’l-kelim*.

²³ Taberânî, *el-Evsat*, 2/240; Ayrıca bk. İbn İshak. *es-Sîre*, s.160-163.

Bazı rivâyetlerde “اللَّهُمَّ أَعِزِّ الْإِسْلَامَ” yerine aynı mânâda olan “اللَّهُمَّ أَيْدِ الْإِسْلَامَ”²⁴ şeklinde nakledilirken, bazı rivâyetlerde de Ebû Cehil'in ismi önce, Hz. Ömer'in ismi sonra zikredilmektedir.²⁵ Yine bazı rivâyetlerde “Allah'ım! Şu iki kişi olan Ebû Cehil veya Ömer b. el-Hattâb'tan Sana en çok sevimli olan ile İslâm'ı güçlendir/ اللَّهُمَّ أَعِزِّ الْإِسْلَامَ بِأَحَبِّ هَذَيْنِ الرَّجُلَيْنِ إِلَيْكَ / اللَّهُمَّ أَعِزِّ الْإِسْلَامَ بِأَبْيِ جَهْلٍ أَوْ بَعْمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ”²⁶ şeklinde nakledilmektedir.²⁷ Bazı rivâyetlerde de sadece “Allah'ım! Özellikle Ömer b. el-Hattâb ile İslâm'ı güçlendir./ اللَّهُمَّ أَعِزِّ الْإِسْلَامَ بِعَمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ خَاصَّةً”²⁸ şeklinde nakledilmektedir.

Şunu hemen ifade edelim ki, Ebû Cehil'in adı, Amr b. Hişâm'dır, önceki künyesi de Ebu'l-Hakem b. Hişam'dır. Resûlullah (sav) ona cehaletin babası, günümüzün avâmî ifadesiyle “zırcahlil” mânâsına gelen “Ebû Cehl” diye künyelendirmiş ve bu künyesiyle anılagelmiştir.

Burada bir noktayı da belirtelim ki, halk dilinde “Allah'ım! İki Ömer'den biri ile İslâm'ı güçlendir./ اللَّهُمَّ أَيْدِ الْإِسْلَامَ بِأَحَدِ الْعَمَرَيْنِ”²⁹ şeklindeki rivâyet ise yukarıdaki hadîslerin mânânen rivâyet edilmiş şeklidir. Bu hâliyle temel kaynaklarda geçmemektedir. Burada yazılışı itibariyle “عمر” ile “عمرو” kelimelerinin benzerliği sebebiyle “Ömer/عمر”, “Amr/عمرو” kelimesine galip kılınarak ifade edilmiş şeklidir.³⁰ Buna belâgatte “Tağlîb sanatı” denilmektedir.³¹

Görüldüğü gibi Nursî'nin zikrettiği hadîs, lafız bakımından temel kaynaklarda geçmekle birlikte aynı mânâda başka rivâyetleri de bulunmaktadır. Ancak Hz. Ömer'in kırkinci Müslüman oluşu konusunda râvilerin ihtilafı bulunmaktadır. Bu konuda Nursî'nin, Hz. Ömer'in kırkinci Müslüman olduğunu söyleyenlerin görüşünü tercih ettiğini söylemek mümkündür.

2. Diğer Bazı Sahâbiler İçin Yapılan Duâlar

Resûlullah (sav) bazı sahâbiler için özel olarak dua etmiş ve bu dualar, fevkalâde bir şekilde kabul olmuştur. Bu dualar, Nursî'nin ifadesiyle “mu'cize mertebesine çıkmıştır.”³² Resûlullah'ın, kendisine özel olarak dua ettiği sahâbilerden bazıları şunlardır:

²⁴ Mesela bk. Ahmed b. Hanbel, *Fezâilü's-Sahâbe*, 1/279 (اللَّهُمَّ أَيْدِ الْإِسْلَامَ بِأَبْيِ الْحَكَمِ بْنِ هِشَامٍ أَوْ بِعَمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ); 1/405 (وَبِدَعْوَةِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَهُ: اللَّهُمَّ أَيْدِ الْإِسْلَامَ بِعَمَرَ); *Müsned*, 7/372 (اللَّهُمَّ أَيْدِ الْإِسْلَامَ بِأَبْيِ جَهْلٍ بْنِ هِشَامٍ، أَوْ بِعَمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ); Taberânî, *el-Evsat*, 8/155; *el-Kebir*, 9/167, 11/255.

²⁵ Bk. Ahmed b. Hanbel, *Fezâilü's-Sahâbe*, 1/250; *el-Müsned*, 9/506; Tirmizî, “Menâkıb”, 17; Bezzâr, *el-Müsned*, 12/194; Âcurrî, *eş-Şerî'a*, 4/1874.

²⁶ Ahmed b. Hanbel, *Fezâilü's-Sahâbe*, 1/250; *el-Müsned*, 9/506; Tirmizî, *Sünen*, “Menâkıb”, 17; Bezzâr, *el-Müsned*, 12/194; Âcurrî, *eş-Şerî'a*, 4/1874.

²⁷ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 30/428.

²⁸ İbn Mâce, “Mukaddime”, 105; İbn Hibbân, *es-Sahîh*, 15/306; Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/89; Beyhakî, *es-Sünen'ü'l-Kübrâ*, 6/602.

²⁹ Bk. İsmail el-Aclûnî, *Keşfu'l-hafâ ve müzîlü'l-ilbâs amma iştehere mine'l-ehâdis 'alâ elsineti'n-nâs* (Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1988), 1/184. Aclûnî dillerde dolaşan ve bu şekilde meşhur olan bu ibarenin aslının olduğunu bilmediğini söylemiştir.

³⁰ Bk. Kâdî 'İyâz, *Şerhu's-Şifâ*, (Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2001), 1/662; Abdülkâdir b. Muhammed eş-Şinkîti, *Nüzhetu'l-efkâr fi şerhi Kurrat'i'l-epsâr* (Moritanya: By.: 2001), 2/399

³¹ Tağlîb sanatı ile ilgili makale çalışmamız yayına hazırlanmaktadır.

³² Nursî, *Mektubat*, 144.

2.1. Abdullah b. Abbas (ö. 68/687)

Resûlluah'ın (sav), kendisine özel olarak dua ettiği sahâbîlerden biri, Abdullah b. Abbas'tır. Abdullah, Resûlullah (sav)'in amcası Abbas'ın oğludur, hicretten üç sene kadar önce dünyaya gelen Abdullah, hicretin 68. yılında vefat etmiştir.³³

Resûlullah'ın sevgisine mazhar olan ve Resûlullah (sav) vefat ettiğinde çocuk yaşta bulunan Abdullah b. Abbas için Resûlullah (sav), "اللَّهُمَّ فَقِّهْهُ فِي الدِّينِ وَعَلِّمَهُ التَّوْبِيلَ" şeklinde dua etmiştir. Bu dua öylesine makbul olmuş ki İbn Abbas, "Tercümânü'l-Kur'ân" ve "Habru'l-ümme (ümmetin en âlimi)" unvanını almıştır. Onun bu derece ilme sahip olması sebebiyle, Hz. Ömer onu genç olmasına rağmen âlimler meclisine istişare heyetine almıştır.³⁴

Nursî, Resûlullah'ın (sav), Abdullah için ettiği bu duayı aynı lafız ile nakletmiş ve başta Buhârî ve Müslim'in haber verdiklerini söylemiştir.

Nursî'nin kaynak olarak zikrettiği iki hadîs imamının eserlerine baktığımızda Buhârî'de hadîs şu şekillerde nakledilmiştir:

Buhârî'nin (ö. 256/870), *Sahîh*'inin tahâret bölümünde İbn Abbas'tan naklettiği bir hadîste "İbn Abbas diyor ki; Nebi (sav) tuvalete girdi, ben de abdest suyunu koydum. Resûlullah (sav): "Bunu kim koydu?" dedi. Kimin koyduğu kendisine haber verildi ve şöyle buyurdu: "Allah'ım! Onu dinde fakih kıl./ وَضَعْتُ لَهُ" ³⁵. Buhârî'nin "İlim" bölümünde de yine İbn Abbas'tan naklettiği rivâyette "İbn Abbas der ki: Resûlullah (sav) beni kucakladı ve 'Allah'ım! Ona kitabı öğret'/ وَضَعْتُ لَهُ" ³⁶ buyurdu, şeklinde geçmektedir.

Müslim'in (ö. 261/875) *Sahîh*'inde "اللَّهُمَّ فَقِّهْهُ" şeklinde geçmektedir.³⁷ Bu rivâyet aynı zamanda, Ahmed b. Hanbel'in (ö. 241/855) *Müsned*'inde de nakledilmiştir.³⁸ İbn Hanbel'in bir başka rivâyetinde "İbn Abbas diyor ki: Resûlullah (sav) beni göğsüne yasladı ve 'Allah'ım! Ona hikmeti öğret' buyurdu./ وَضَعْتُ لَهُ" ³⁹ ve "Ben, teyzem Meymûne'nin evinde Nebî (sav) ile geceledim, Nebi (sav), gece kalktı ve 'bana abdest suyu hazırla' buyurdu, ben de abdest suyunu koydum, 'Allah'ım! Onu dinde fakih/ince kavrayışlı kıl' buyurdu./ وَضَعْتُ لَهُ" ⁴⁰ şeklinde nakledilmiştir. Ahmed b. Hanbel'in bir başka rivâyetinde "İbn Abbas diyor ki: Nebi (sav) başımı mesh etti ve hikmet konusunda duâ etti. / وَضَعْتُ لَهُ" ⁴¹

³³ Abdullah'ın hayatı hakkında geniş bilgi için bk. İsmail L. Çakan - Muhammed Eroğlu "Abdullah b. Abbas", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1998), 1/76-79).

³⁴ Nursî, *Mektubat*, s.144.

³⁵ Buhârî, "Vüdû", 10.

³⁶ Buhârî, "İlim", 17; "İtisâm", 1.

³⁷ Müslim, "Fazâilü's-Sahâbe", 138.

³⁸ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 5/ 371, 372; Begavî, *Şerhu's-Sünne*, 14/146.

³⁹ Ahmed b. Hanbel, *Fezâilü's-sahâbe*, 2/949; İbn Hibbân, *es-Sahîh*, 15/530; Begavî, *Şerhu's-Sünen*, 14/146.

⁴⁰ Ahmed b. Hanbel, *Fezâilü's-sahâbe*, 2/965.

⁴¹ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 3/ 340

Hadîs, Nursî'nin naklettiği şekliyle Ahmed b. Hanbel'in *Fezâilü's-Sahâbe*⁴² isimli eserinde " عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ فِي بَيْتِ مَيْمُونَةَ فَوَضَعَتْ لَهُ وَضُوءًا مِنَ اللَّيْلِ قَالَ: فَقَالَتْ " يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَضَعْتَ لَكَ هَذَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبَّاسٍ، فَقَالَ: اللَّهُمَّ فَقِّهْهُ فِي الدِّينِ وَعَلِّمَهُ التَّوَابِلَ "43 şeklinde nakledilmiştir. Ayrıca Bezzâr'ın (ö. 292/905) *Müsned*'inde,⁴⁴ İbn Ebî Âsım'ın (ö. 287/900) *el-Âhâd ve'l-Mesânî*'sinde,⁴⁵ İbn Hıbbân'ın (ö. 354/965) *Sahih*'inde⁴⁶, Taberânî'nin *el-Evsat*'ında,⁴⁷ Hâkim'in (ö. 405/1014), *el-Müstedrek*'inde,⁴⁸ Beyhakî'nin *Delâil*'inde⁴⁹ yer aldığı görülmektedir. Âcurrî (ö. 360/970) de hadîsi "Ömer (ra.), İbn Abbas'ı (ra.) çağırır ve ona yaklaşır ve şöyle derdi: Ben Resûlullah'ı bir gün sana dua ettiğini, başını methettiğini ve senin ağzına üfleyip de 'Allah'ım! Onu dinde fakih/ince anlayışlı kıl ve ona tevili öğret' derken gördüm. / إِنَّ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ كَانَ يَدْعُو عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَبَّاسٍ رَحِمَهُ اللَّهُ فَيَقْرَبُهُ وَيَقُولُ: إِنِّي رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ / "50 şeklinde nakletmiştir.

İbn Mâce (ö. 273/887) de *Sünen*'inde "Allah'ım! Ona hikmeti ve kitabın tevilini öğret./ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: ضَمَّنِي رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَيْهِ، وَقَالَ: اللَّهُمَّ عَلِّمَهُ الْحِكْمَةَ وَتَأْوِيلَ الْكِتَابِ "51 şeklinde nakletmiştir.

İbn Abbas'tan gelen bu rivâyetlerin farklılığı muhtemelen farklı zamanlarda Resûlullah'ın duasına mazhar olmasından ve bu durumların nakledilmesinden kaynaklanmaktadır. Çünkü İbn Abbas'tan "Resûlullah (sav), bana hikmet verilmesi için iki defa dua etti. / عَنْ بَنِ عَبَّاسٍ قَالَ دَعَا لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ أُوتَى الْحِكْمَةَ مَرَّتَيْنِ " şeklinde de rivâyet bulunmaktadır.

Hadîste geçen "Kitab"dan maksat, Kur'ân'dır. Hikmetten maksad da Sünnettir, (فَيَكُونُ) şeklinde açıklamalar bulunmakla birlikte hemen cevap verme, iyiyi kötüden ayırma gücü ve kuvvetli bir anlayış ve görüşünde isabet etme şeklinde anlaşılmalıdır.⁵²

İbn Abbas, çok genç olmasına rağmen sahabe içerisinde Kur'ân'ı en iyi bilenlerdendi ve Hz. Ömer onu yaşlılara takdim ederdi.⁵³

Resûlullah'ın duası bereketiyle İbn Abbas (r.a.) ilimde öyle bir mertebeye gelmiştir ki, Kastallânî'nin (ö. 923/1517) ifadesiyle "*Bahru'l-ümme, habru'l-ümme, reisü'l-müfessirîn*

⁴² Ahmed b. Hanbel'in oğlu Abdullah'ın sahâbilerin faziletleriyle ilgili babasından duyduğu hadisleri rivayet etmesiyle meydana gelen bir eserdir.

⁴³ Ahmed b. Hanbel, *Fezâilü's-sahâbe*, 2/956, 2/963; *el-Müsned*, 4/225, 5/65;

⁴⁴ Bezzâr, *el-Müsned*, 2: 917.

⁴⁵ Ahmed b. Amr İbn Ebî Âsım, *el-Âhâd ve'l-mesânî* (Riyad: Dâru'r-Râye, 1991), 1/287.

⁴⁶ İbn Hıbbân, *Sahih*, 13/ 531.

⁴⁷ Teberânî, *el-Evsat*, 2/112, 3/345; 4/272; *es-Sağîr*, 1/327; *el-Kebîr*, 10/263; 11/110; 12/70.

⁴⁸ Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/615.

⁴⁹ Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*, 6/192.

⁵⁰ Âcurrî, *Şerî'a*, 5/2266.

⁵¹ İbn Mâce, "Mukaddime", 166.

⁵² Bu konuda geniş bilgi için bk. Şihâbüddîn Ahmed b. Ali İbn Hacer, *Fethu'l-Bârî bi şerhi Sahîhi'l-Buhârî* (Beirut: 1988), 1/170, 7/100.

⁵³ İbn Hacer, *Fethu'l-Bârî*, 7/100; Muhammed b. İsmail es-San'ânî, *et-Tenvîr şerhu'l-Câmi'i's-sağîr* (Riyad: Mektebetü Dâri's-Selâm, 2011), 3/586.

ve *tercümânü'l-Kur'ân*/القرآن وترجمان المفسرين وحرر الأمة ورئيس المفسرين وترجمان القرآن⁵⁴ unvanları ile anılmıştır.

Taberî (ö. 310/920) de şunu nakleder: İbn Abbas der ki: Resûlullah (sav) bana dua etti ve “*Sen ne güzel tercümânü'l-Kur'ân'sın*, Cibril sana iki defa dua etti, buyurdu/ دَعَانِي صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: نِعْمَ تُرْجِمَانُ الْقُرْآنِ أَنْتَ دَعَاكَ جِبْرِيلُ مَرَّتَيْنِ

İbn Mes'ûd (ö. 32/652) da “İbn Abbas ne güzel tercümânü'l-Kur'ân'dır. / نعم ترجمان”⁵⁵ demiştir. Hz. Ali (ö. 40/661) de İbn Abbas'tan tefsir öğrenmeyi tavsiye edip “İbn Abbas, ne iyi tercümânü'l-Kur'ân'dır. / نِعْمَ تُرْجِمَانُ الْقُرْآنِ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبَّاسٍ /” demiştir.⁵⁶ Ebû Nuaym'ın (ö. 430/1038) rivâyetinde de “İbn Abbas, Resûlullah (sav), bana çok hayır dua etti ve: ‘*Sen ne güzel tercümânü'l-Kur'ân'sın*’ buyurdu./ دَعَا لِي رَسُولُ اللهِ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ: دَعَا لِي رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِخَيْرٍ كَثِيرٍ وَقَالَ: نِعْمَ تُرْجِمَانُ الْقُرْآنِ أَنْتَ”⁵⁷ der.

Görüldüğü gibi Nursî'nin de muhtasar olarak belirttiği gibi İbn Abbas (ra), Resûlullah'ın(sav) duasının bereketiyle daha çok genç yaşta iken Kur'ân'ı anlama bakımından çok yüksek bir mertebeye çıkmış, gerek tefsirlerde gerekse tarih ve siyer kitaplarında nakledildiği üzere *tercümânü'l-Kur'ân ve habru'l-ümme* unvanları ile meşhur olmuştur.

2.2. Enes b. Malik (ö.93/711)

Rasûlullah'ın Hz. Enes b. Malik için ettiği dua ile ilgili Nursî şöyle der:

“Başta İmam-ı Buhârî, ehl-i kütüb-i sahiha haber veriyorlar ki: Enes'in vâlidesi, Rasûl-i Ekrem *aleyhi's-salatu ve's-selama* niyaz etmiş ki: Senin hâdimin olan Enes'in evlâd ve mâlî hakkında bereket ile duâ et.” O da duâ etmiş: “اللَّهُمَّ أَكْثِرْ مَالَهُ، وَوَلَدَهُ، وَبَارِكْ لَهُ فِيمَا أَعْطَيْتَهُ” demiş. Hz. Enes âhir ömründe kasem ile ilan ediyor ki: ‘Ben kendi elimle yüz evladımı defnetmişim. Benim mâlım ve servetim itibariyle de hiç birisi benim gibi mesud yaşamamış. Benim mâlımı görüyorsunuz ki, pek çoktur. Bunlar bütün duây-ı Nebeviyyenin bereketindedir.”⁵⁸

Şunu hemen belirtelim ki hadîsin metninin bir kısmı merfu, yani Resûlullah'ın sözü, diğer kısmı da mevkuf, yani Enes'in sözü olmak üzere iki kısımdan oluşmaktadır.

Hadîsin birinci kısmı ve Resûlullah'ın Hz. Enes b. Mâlik ile ilgili ettiği bu duası, Nursî'nin naklettiği aynı lafızla hadîs, birçok kaynakta geçmektedir. Mesela, Buhârî'nin *Sahîh*'inde şöyle nakledilmiştir: “ عَنْ أَنَسِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَتْ أُمِّي: يَا رَسُولَ اللهِ، خَادِمُكَ أَنَسُ، اذْخُ اللهُ لَهُ، “

⁵⁴ Ahmed b. Muhammed, Kastallânî, *İrşâdü's-sârî li şerhi Sahîhi'l-Buhârî* (Mısır: el-Matbaatü'l-Kübâ, 1323 h.),1/175.

⁵⁵ Muhammed b. Cerîr et-Taberî, *Câmi'u'l-beyân 'an te'vîli âyi'l-Kur'ân*. thk. Abdullah b. Abdilmuhsin. (by.: Hicr, ts.), 1/84, 90; Abdülhakk Gâlib İbn 'Atiyye el-Endelûsî, *el-Muharrerü'l-Vecîz fi Tefsiri'l-Kitâbi'l-Azîz* (Beirut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 2001), 1/15; Ebü'l-Fidâ İsmail İbn Kesîr, *Tefsiru'l-Kur'âni'l-Azîm* (Beirut: Dâru'l-Fikr, ts.), 1/8.

⁵⁶ Muhammed b. Ahmed el-Kurtubî, *el-Câmi'u li Ahkâmi'l-Kur'ân* (Beirut: Müessesetü'r-Risâle, 2006), 1/35.

⁵⁷ Ebû Nu'aym Ahmed b. Abdillâh el-İsfahânî. *Hilyetü'l-evliyâ ve tabakâtü'l-asfiyâ* (Beirut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1988), 1/316; Ebû Bekr İbn Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Suud: Dâru'l-Kible, 2006), 6/383; Ahmed b. Hanbel, *Fezâilü's-sahâbe*, 2/ 845; Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/618.

⁵⁸ Nursî, *Mektubat*, 144.

Enes'ten nakledildiğine göre, Enes şunu söylemiştir; annem: 'Ey Allah'ın Resûlü! Enes Senin hizmetçindir. Onun için Allah'a dua et' dedi. Risûllah da: 'Ey Allah'ım! Onun malını, çocuğunu çoğalt ve ona verdiğin şeyleri de onun için bereketli kıl' buyurdu."

Yine hadîsi; Müslim *Sahîh*'inde;⁶⁰ Tirmizî *Sünen*'inde;⁶¹ Ahmed b. Hanbel *Müsned*'inde⁶² ve *Fezâilü's-sahâbe*'sinde;⁶³ Ebû Ya'lâ (ö. 307/919) *Müsned*'inde;⁶⁴ İbn Hibbân *Sahîh*'inde;⁶⁵ Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr*'inde; Begavî *Şerhu's-sünne*'sinde⁶⁶ nakletmişlerdir.

Görüldüğü üzere Nursî'nin de "Başta İmam-ı Buhârî, ehl-i kütüb-i sahiha haber veriyorlar ki" şeklinde ifade ederek naklettiği mezkûr hadîs, Buhârî'nin dışında da diğer muteber temel hadîs kaynaklarında nakledilmiştir. Ancak zikredilen bu kaynakların dışındaki diğer kaynaklarda geçen rivâyetlerde mânâyı bozmayacak şekilde farklılıklar bulunmaktadır. Meselâ, Ebû Dâvûd et-Tayâlisî'nin *Müsned*'inde "Ey Allah'ım! O'nun malını ve çocuğunu çoğalt ve onu rızıklandırdığın şeylerde onun için bereketlendir / وَبَارِكْ لَهُ فِي مَا رَزَقْتَهُ" şeklinde geçmektedir. Başka rivâyetlerde bazı farklılıklar bulunmaktadır.⁶⁸ Bazı kaynaklarda ise "اللَّهُمَّ أَكْثِرْ مَالَهُ وَوَلَدَهُ، وَبَارِكْ لَهُ فِيهِ" şeklinde rivayet edilmiştir.

Hadîsin mevkuf olan ve Nursî'nin "Hz. Enes âhir ömründe kalem ile ilan ediyor ki: Ben kendi elimle yüz evladımı defnetmişim. Benim mâlım ve servetim itibariyle de hiç birisi benim gibi mesud yaşamamış. Benim mâlımı görüyorsunuz ki, pek çoktur." şeklinde ifade ettiği kısım ise bazı kaynaklarda şöyle nakledilmiştir. Mesela, Ebû Ya'lâ'nın *Müsned*'inde "عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: انْطَلَقْتُ بِبِي أَبِي إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، خُوِّدِمَكَ فَادْعُ اللَّهَ لَهُ، فَقَالَ: اللَّهُمَّ أَكْثِرْ مَالَهُ وَوَلَدَهُ، وَأَطِلْ عُمرَهُ، وَاعْمُرْ لَهُ، قَالَ: فَكُنْتُ مَالِي حَتَّى صَارَ يُطْعِمُ فِي السَّنَةِ مَرَّتَيْنِ، وَكُنْتُ وَلَدِي حَتَّى قَدْ دَفَنْتُ مِنْ صَلْبِي أَكْثَرَ مِنْ مِائَةٍ، وَطَالَ عُمرِي حَتَّى قَدْ اسْتَحْيَيْتُ مِنْ أَهْلِي، وَاسْتَقْتُ لِقَاءَ رَبِّي، وَأَمَّا الرَّابِعَةُ، يَعْنِي الْمَغْفِرَةَ" şeklinde rivâyet edilmiştir. Enes (ra.) şöyle anlatıyor: "Annem beni Resûlullah'a götürdü ve: 'Ey Allah'ın

⁵⁹ Buhârî, "Da'avât", 18, 25, 47, 48; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr*, 25/14.

⁶⁰ Müslim, "Fezâilü's-sahâbe", 141, 143.

⁶¹ Tirmizî, "Menâkıb", 45.

⁶² Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 45/414.

⁶³ Ahmed b. Hanbel, *Fezâilü's-sahâbe*, 2/847.

⁶⁴ Ebû Ya'lâ Ahmed b. Ali, *el-Müsned* (Dimeşk: Dâru'l-Me'mûn, 1984), 6/16, 144.

⁶⁵ İbn Hibbân, *es-Sahîh*, 16/144.

⁶⁶ Beğavî, *Şerhu's-sünne*, 14/188.

⁶⁷ Ebû Dâvud et-Tayâlisî, *Müsned*, (Mısır: Dâru Hicr, 1999), 3/486; Ayrıca bk. Ebu Avâne Yakub b. İshak, *Müstahrec* (Suud: b.y., 2014), 19/106; Beyhakî, *Delâil*, 6/194.

⁶⁸ Bk. Abd b.Humeyd, *el-Müntahab min Müsnedi Abd b. Humeyd*, (Kahire: Mektebetü's-sünne, 1988), 1/375 (عَنْ

أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: جَاءَتْ بِي أُمُّ سُلَيْمٍ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَنَا غُلَامٌ، فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَنَيْسُ ادْعُ لَهُ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: اللَّهُمَّ أَكْثِرْ مَالَهُ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: انْطَلَقْتُ بِبِي أَبِي إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (Ebu Ya'lâ, *Müsned*, 7/233); وَوَلَدَهُ وَأَدْخِلَهُ الْجَنَّةَ. قَالَ: فَلَقَدْ رَأَيْتُ اثْنَيْتَيْنِ وَأَنَا أَرْجُو الثَّالِثَةَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، خُوِّدِمَكَ فَادْعُ اللَّهَ لَهُ، فَقَالَ: اللَّهُمَّ أَكْثِرْ مَالَهُ وَوَلَدَهُ، وَأَطِلْ عُمرَهُ، وَاعْمُرْ لَهُ، قَالَ: فَكُنْتُ مَالِي حَتَّى صَارَ يُطْعِمُ فِي (السَّنَةِ مَرَّتَيْنِ، وَكُنْتُ وَلَدِي حَتَّى قَدْ دَفَنْتُ مِنْ صَلْبِي أَكْثَرَ مِنْ مِائَةٍ، وَطَالَ عُمرِي حَتَّى قَدْ اسْتَحْيَيْتُ مِنْ أَهْلِي، وَاسْتَقْتُ لِقَاءَ رَبِّي، وَأَمَّا الرَّابِعَةُ، يَعْنِي الْمَغْفِرَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ دَعَا لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ اللَّهُمَّ أَكْثِرْ مَالَهُ وَوَلَدَهُ وَأَطِلْ حَيَاتَهُ فَأَكْثَرَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ مَالِي حَتَّى إِنْ كَرَّمَا لِي يَحْمِلُ مَرَّتَيْنِ وَوَلَدَ لِي مِائَةَ وَسِتَّةَ أَوْلَادٍ

⁶⁹ Tayâlisî, *Müsned*, 3/513; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 20/513; 21/215; Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred*, s. 45; Müslim, "Mesacîd", 258; Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 6/73; Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ*, 3/136.

⁷⁰ Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 7/233.

Rasûlü! Bu senin hizmetçindir, ona dua et' dedi. Resûlullah da: 'Allah'ım! Onun mâlını ve çocuğunu çoğalt, ömrünü uzun eyle ve onu bağışla.' buyurdu. Enes der ki, mâlım öylesine çoğaldı ki, hatta bir senede iki kere ürün verirdi, çocuğum da o kadar çoğaldı ki sulbümden olan yüzden fazla çocuğumu defnettım, ömrüm o kadar uzun oldu ki ailemden utanır oldum ve Rabbime kavuşmayı istedim, dördüncüsüne gelince o da mağfirettir."

Ahmed b. Hanbel'in *Müsned*'inde nakledilen rivâyette Enes'in "*Ensar içerisinde benden daha çok mâl olan olmadı.*/ وَمَا أَصْبَحَ فِي الْأَنْصَارِ رَجُلٌ أَكْثَرَ مِنِّي مَالًا" ifadesi bulunmaktadır.⁷¹

Görüldüğü üzere Resûlullah'ın Enes için ettiği dua ile ilgili rivâyetler incelendiğinde Nursî'nin naklinde herhangi bir tezaadın olmadığı, aksine asıllarına mutabık olduğu görülmektedir.

2.3. Abdurrahman b. Avf (ö. 32/652)

Abdurrahman b. Avf, ilk Müslümanlardan olup iki hicret sahibi ve aşere-i mübeşşere'den⁷² biridir. Resûlullah (sav) ile aynı yaşlardadır. Resûlullah, (sav) Abdurrahman b. Avf'a "*Şüphesiz sen semâda eminsin, yeryüzünde eminsin.*"⁷³ buyurmuştur. Resûlullah (sav) Medîne'de onu Sa'd b. er-Rebî ile kardeş yapmıştır. Sa'd da ona, arzu ettiği takdirde iki bahçesinden birini, iki eşinden birini boşayıp iddeti bitince onunla evlenmesini teklif etmiştir. Abdurrahman da "Benim senin mâlına ve ehline ihtiyacım yok, Allah senin mâlına ve eşine bereket versin, sen bana çarşının yolunu göster" demiştir.⁷⁴

Abdurrahman b. Avf, tereyağı, peynir ve deri ticareti yapardı. Bir keresinde Resûlullah'a geldi ve üzerinde koku (za'feran) izi olan sarı bir leke vardı. Bunun ne olduğunu sorması üzerine o da Ensar'dan bir kadın ile evlendiğini söyler. Resûlullah da ne kadar mehir verdiğini sorar. O da bir çekirdek⁷⁵ kadar altın verdiğini söyler. Bunun üzerine Resûlullah ona "*Allah sana bereket ihsan etsin, bir koyun ile de olsa düğün yemeği ver*/ بَارَكَ اللهُ لَكَ أَوْلَمَ وَلَوْ بِشَاةٍ" şeklinde duâ eder.⁷⁶ Ticaretle meşgul olan Abdurrahman b. Avf, öylesine zengin olur ki, bir keresinde Ümmü Seleme validemize gider ve: "Ey anneciğim! Mâlımın çokluğunun beni helak etmesinden korktum" der, Hz. Ümmü Seleme de "Ey oğulcağız! İnfak et" der. Bir rivâyette de Abdurrahman, bir taş kaldırsam altından gümüş ve altın çıkacağını ümit ederdim, demiştir.⁷⁷

⁷¹ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 21/215. Hadîsin metni uzunca şöyledir: (عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: قَامَ فَصَلَّى بِنَا رَكَعَتَيْنِ تَطَوُّعًا، فَأَقَامَ أُمَّ حَرَامَ، وَأُمَّ سُلَيْمِ خَلْفَنَا، وَأَقَامَنِي عَنْ يَمِينِهِ - فِيمَا يَحْسَبُ ثَابِتٌ - قَالَ: فَصَلَّى بِنَا تَطَوُّعًا عَلَى بَسَاطٍ، فَلَمَّا قَضَى صَلَاتَهُ، قَالَتْ أُمُّ سُلَيْمِ: إِنَّ لِي خَوْيْضَةً، خَوْيْدُمُكَ أَنَسُ، ادْعُ اللَّهَ لَهُ، فَمَا تَرَكَ يَوْمَئِذٍ خَيْرًا مِنْ خَيْرِ الدُّنْيَا، وَلَا الْآخِرَةِ إِلَّا دَعَا لِي بِهِ، ثُمَّ قَالَ: اللَّهُمَّ أَكْثِرْ مَالَهُ وَوَلَدَهُ، وَبَارِكْ لَهُ فِيهِ، قَالَ أَنَسُ: فَأَخْبَرْتَنِي الْبَيْتِي أَنِّي قَدْ دَفَنْتُ (مِنْ صُلْبِي بَعْضًا وَتَسْعِينَ، وَمَا أَصْبَحَ فِي الْأَنْصَارِ رَجُلٌ أَكْثَرَ مِنِّي مَالًا) Beyhakî, *Delâil*, 6/195.

⁷² Bk. Tirmizî, "Menâkıb", 25; Tayâlisi, *el-Müsned*, 1/192.

⁷³ Bezzâr, *Müsned*, 2/113.

⁷⁴ Bk. Buhârî, "Nikâh", 7; Tirmizî, "Birr", 22; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 20/384.

⁷⁵ Çekirdek (nüvat), 3.3 dirheme denk gelmektedir veya 5.3 dirhem olduğu da belirtilmektedir. (Tirmizî, "Nikâh", 10). Bir dirhem, 3.2 gram, 3.3x3.2=10.56 gram yapmaktadır.

⁷⁶ Beyhakî, *Delâil*, 6/218.

⁷⁷ Abd b. Humeyd, *el-Müsned*, 1/407; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 21/346. (عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ: أَنَّ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ عَوْفٍ، لَمَّا) هَاجَرَ آخَى رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ سَعْدِ بْنِ الرَّبِيعِ، فَقَالَ لَهُ: إِنَّ لِي خَائِطَيْنِ فَأَخْتَرِ أَيَّ خَائِطِي شِئْتَ قَالَ: بَارَكَ اللَّهُ فِي خَائِطِيكَ مَا لِهَذَا أَسَلِمْتُ دُنْيِي عَلَى السُّوقِ، فَذَلِكَ فَكَانَ يَشْتَرِي السَّمِينَةَ وَالْأَفِيطَةَ وَالْإِهَابَ فَجَمَعَهُ، فَتَرَوُّجَ فَأَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَلَيْهِ رِذْعٌ مِنْ صُفْرَةٍ، فَقَالَ: مَهْمِمْ؟ قَالَ: تَرَوُّجَتْ، فَقَالَ: بَارَكَ اللَّهُ لَكَ أَوْلَمَ وَلَوْ بِشَاةٍ. قَالَ: فَكُنْتُ مَالَهُ حَتَّى قَدِمْتُ لَهُ سَبْعِمِائَةَ رَجُلَةٍ تَحْمِلُ الْبُرِّ وَالذَّقِيقِ وَالطَّعَامِ قَالَ: فَلَمَّا دَخَلْتُ الْمَدِينَةَ سَمِعْتُ لِأَهْلِ

Bir keresinde Medîne'de bir gürültü duyulur. Hz. Aişe "Bu da nedir?" diye sorar. Ona, "Bu buğday ve yiyecek yüklü yedi yüz deveden oluşan Abdurrahman b. Avf'ın ticaret kervanının gelişidir." derler. Bu haber üzerine Hz. Aişe, ben Resûlullah'ın, "*Abdurrahman b. Avf'ın, cennete ancak emekleyerek girecek*"⁷⁸ buyurduğunu işittim der. Bu hadîs, Abdurrahman'a ulaşınca hemen Aişe annemize gelerek, "Ey Anneciğim! Seni şahit tutuyorum ve ben o develeri yükleriyle, çullarıyla ve havutlarıyla birlikte Allah yolunda tasadduk ediyorum" der.⁷⁹

Resûlullah'ın (sav) Abdurrahman b. Avf için ettiği duayı Nursî şöyle nakletmiştir:

"Başta İmam Beyhakî, ehl-i hadîs haber veriyorlar ki: Aşere-i mübeşşere'den Abdurrahman b. Avfa Rasûl-i Ekrem aleyhisselatu vesselam kesret-i mal ve bereketle duâ etmiş. O duânın bereketiyle o kadar servet kazanmış ki bir defa yedi yüz deveyi yükleriyle beraber fisebilillah tasadduk etmiş."⁸⁰

Nursî'nin, mânen rivâyet ettiği bu hadîs, kendisinin de belirttiği gibi, Beyhakî,⁸¹ ve Abd b. Humeyd⁸² tarafından uzunca nakledilirken daha birçok muhaddis tarafından da biraz kısa veya biraz daha uzun şekillerde nakledilmiştir.⁸³ Bu sebeple de Nursî'nin rivâyetiyle, ehli hadîsin rivâyetleri arasında herhangi bir tezatın bulunmadığı görülmektedir.

2.4. Urve b. Ebî Ca'd

Rasûlullah'ın Urve b. Ebî Ca'd'e (ö. ?) yaptığı dua ile ilgili Nursî şöyle demiştir:

"İmam Buhârî başta olarak râviler naklediyorlar ki; Rasûl-i Ekrem aleyhi's-salatu ve's-selam Urve b. Ebî Ca'd'e'ye ticarete kâr ve kazanç için bereketle duâ etmiş. Urve diyor ki, Ben bazı Kufe çarşısında duruyordum, bir günde kırk bin kazanıyordum, sonra evime dönüyordum. İmam Buhârî der ki: Toprağı da eline alsa onda bir kazanç bulurdu."⁸⁴

Öncelikle belirtelim ki, bu sahâbînin ismi, Urve b. Ebi'l-Ca'd el-Bârikî el-Ezdi olarak geçmektedir. Ezd kabilesinden olup, Kûfe'de Bârik isimdeki dağın bulunduğu yere yerleşen bir sahâbîdir. Ebû Lübeyd'in Urve'den naklettiğine göre Resûlullah (sav) ona baktı ve "Bana bir dinar verdi, onunla bir koyun satın alıp getirmemi" buyurdu. Ben de bir dinara iki koyun aldım, koyunlardan birini bir dinara sattım, diğer bir koyunu ve bir dinarı Resûlullah'a getirdim, Resûlullah da ticaretim için bereketle dua etti. Şayet değersiz bir yerde bir köle

الْمَدِينَةِ رَجَّةً، فَقَالَتْ عَائِشَةُ: مَا هَذِهِ الرَّجَّةُ؟ فَقِيلَ لَهَا: عَيْرٌ قَدِمَتْ لِعَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ سَبْعُمِائَةٍ رَاحِلَةٍ تَحْمِلُ الْبُرِّ وَالذَّقِيقَ وَالطَّعَامَ، فَقَالَتْ عَائِشَةُ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: عَبْدُ الرَّحْمَنِ لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ إِلَّا حَبْنًا. فَلَمَّا بَلَغَ ذَلِكَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ قَالَ: يَا أُمَّهُ إِنِّي أَشْهَدُكَ بِأَخْلَاصِهَا وَأَخْلَاصِهَا فِي (سَبِيلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ)؛ Ayrıca bk. Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ*, 7/387; İzzüddîn İbnü'l-Esîr el-Cezerî, *Üsdü'l-gâbe fi ma'rifeti's-sahâbe* (Beirut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, ts.), 3/477-478; Kâdî İyaz, *Şerhu's-şifâ*, 326.

⁷⁸ Bezzâr, *el-Müsne'd*, 13/360; [قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ أَوَّلَ مَنْ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مِنْ أَغْنِيَاءِ أُمَّتِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَوْفٍ وَالَّذِي نَفَسَ] (مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ إِنَّ يَدْخُلَهَا إِلَّا حَبْنًا) şeklinde de nakledilmektedir.

⁷⁹ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsne'd*, 21/346.

⁸⁰ Nursî, *Mektubat*, 144.

⁸¹ Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ*, 7/387.

⁸² Abd b. Humeyd, *el-Müsne'd*, 1/407.

⁸³ Bk. Saîd b. Mansûr, *es-Sünen* (Hind: Dâru's-Selefiyye, 1982), 1/198; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsne'd*, 21/75; Abdullah b. Abdirrahman ed-Dârimî, *Sünen* (yy., Dâru'l-Muğnî, 2000), 3/1414; Buhârî, "Nikâh", 7; Tirmizî, "Nikâh", 10; Bezzâr, *el-Müsne'd*, 13/308.

⁸⁴ Nursî, *Mektubat*, 144-145.

alsam, cari kazancım on bin veya daha fazla olurdu, hatta akşam aileme dönünceye kadar kırk bin kazanırdım.” demiştir.⁸⁵

Şebîb b. Gargade'nin Urve'den naklettiğine göre Resûlullah, kurbanlık bir koyun alması için ona bir dinar vermiş, o da bir dinara iki koyun alıp birini bir dinara satıp, diğerini o bir dinar ile Resûlullah getirmiş. Resûlullah da ona ticaretinin bereketli olması için duâ etmiştir. Şebîb der ki, “Toprak da satın alsa ondan kâr ederdi.⁸⁶

Nursî'nin rivâyetinin sonunda bulunan “*İmam Buhârî der ki: Toprağı da eline alsan onda bir kazanç bulurdu.*” ifadesi Buhârî'de⁸⁷ ve Beyhakî'nin *es-Sünenü'l-Kübrâ*'sında aynen “فكان لو اشترى التراب ربح فيه”⁸⁸ mevkuf veya maktu olarak zikredilirken, Kâdî 'Iyaz'ın *eş-Şifâ*'sında “وقال البخاري في حديثه، فكان لو اشترى التراب ربح فيه” şeklinde geçmektedir.⁸⁹

2.5. Abdullah b. Ca'fer (ö. 80/700)

Resûlullah'ın Abdullah b. Ca'fer için ettiği dua ile ilgili Nursî, meâlen şöyle der: “*Hem Abdullah b. Ca'fer'e kesret-i mâl ve bereket için duâ etmiş. Hz. Abdullah İbn Ca'fer o derece servet kazanmış ki o asırda şöretgîr olmuş. O bereketi duây-ı Nebevî ile hâsıl olan serveti kadar sehavetle de istihar etmiş.*”⁹⁰

Abdullah, Hz. Ca'fer'in oğludur. Habeşistan'da doğmuştur. Sonra Medîne'ye gelmişlerdir. Resûlullah (sav) vefat ettiğinde on yaşlarında idi. Bir keresinde bir şey satın almış ve onunla arkadaşları ile oynarken Resûlullah (sav) onlara rastlamış ve onun için “اللهم بارِكْ لَهُ فِي”⁹¹ şeklinde rivayet etmiştir. Bazı rivâyetlerde de “اللهم بارِكْ لَهُ فِي”⁹² şeklinde nakledilmiştir. Resûlullah'ın bu duası bereketiyle Abdullah b. Cafer, çok zengin olmuş, zenginliğinin yanında cömertliği ile de meşhur olmuştur, hatta ehl-i Hicaz'ın en cömertlerinden biri olduğu nakledilmektedir.⁹³

Görüldüğü gibi Nursî'nin meâlen naklettiği ile temel kaynaklarda zikredilen hadîs metinlerinde uygunluk bulunmaktadır.

⁸⁵ Ebû Ahmed İbn Adıyy el-Cürçânî, *el-Kâmil fî du'âfâ'ir-ricâl* (Beyrut: Dâru Kütübî'l-İlmiyye, 1997), 4/423. (عَنْ عُرْوَةَ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ الْبَارِقِيِّ قَالَ نَظَرَ النَّبِيُّ عَلَيْهِ السَّلَامُ أُجْلِبَةً مِنَ الْعَتَمِ فَأَعْطَانِي دِينَارًا فَقَالَ فَاتَّبَعْنَا لَنَا مِنْهَا شَاةٌ بِدِينَارٍ فَاشْتَرَيْتُ شَاتَيْنِ بِدِينَارٍ فَبِعتُ إِخْدَاهُمَا بِدِينَارٍ وَقُدْتُ الْأُخْرَى مَعَ الدِّينَارِ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَدَعَا لِي فِي صَفْقَةِ يَمِينِي بِالبَّرَكَةِ فَإِنْ كُنْتُ لِأَبِيحِ الرَّقِيقِ بِالكُنَاسَةِ فَتَبَلَّغُ الجَارِيَةُ عَشْرَةَ آلافٍ. وَأَكْتَفَرَ فَمَا أَرْجِعُ إِلَى أَهْلِي حَتَّى أَرْبِحَ أَرْبَعِينَ أَلْفًا. Ayrıca bk. Ebü'l-Kâsım Ali b. el-Hasen İbn Asâkir, *Târîhu Dimesşk* (Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1995), 50/299.

⁸⁶ İbn Asâkir, *Târîhu Dimesşk*, 40/212. (عن شيبب عن عروة البارقي أن النبي صلى الله عليه وسلم أعطاه دينارا ليشتري له شاة للأضحية). (فأشترى له شاتين وباع إحداهما بدينار فدعا له النبي صلى الله عليه وسلم بالبركة في بيعه فكان لو اشترى التراب ربح فيه. Ayrıca bk. Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ*, 6/185.

⁸⁷ Buhârî, “Menâkıb”, 28, (وأشاة، فدعا له بالبركة في بيعه، وكان لو اشترى التراب لربح فيه).

⁸⁸ Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 6/185. Beyhakî'nin rivâyetinde bulunan râvîlerin hepsinin sika olduğu belirtilmiştir (*Cevâmi'u'l-kelîm*). Bu sebeple hadîsin sened bakımından sahih olduğunu söylemek gerekir.

⁸⁹ Kâdî 'Iyâz, *Şerhu's-Şifâ*, s.327.

⁹⁰ Nursî, *Mektubât*, s.145.

⁹¹ Beğavî, *Mu'cemü's-sahâbe*, 3/503; Kâdî 'Iyâz, *Şerhu's-Şifâ*, 327;

⁹² Bk. Ebü'l-Hüseyn Abdülbâkî İbn Kâni', *Mu'cemü's-sahâbe* (Medine: Mektebetu'l-gurebâ, 1418 h.), 2/203 “حَدَّثَنَا مُطِينٌ، نا اِبْنُ نُعْمَيْرٍ، نا أَبِي، نا فِطْرٌ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَمْرِو بْنِ حُرَيْثٍ قَالَ: خَطُّ لَنَا رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَارَنَا، وَمَوْيِي وَبَعِيدِ اللهُ بِنِ جَعْفَرٍ وَنَحْنُ نَلْعَبُ مَطِينٌ، فَسَأَلَ: اللَّهُمَّ بَارِكْ لَهُ فِي تِجَارَتِهِ. Bu rivâyetin senedinde bulunan râvîlerin hepsinin sika olduğu belirtilmiştir (*Cevâmi'u'l-kelîm*). Hadîsin diğer rivâyetleri için ayrıca bk. İbn Sa'd, *et-Tabakât*, 2/14; İbn Ebî Hayseme, *et-Târîhu'l-kebîr*, 1/323; Zehebî, *Siyeru a'lâmî'n-nübelâ* (Beyrut: Dâru'l-Garbi'l-İslâmî, 2003), 4/454; Beyhakî, *Delâil*, 6/221.

⁹³ Bk. İbnü'l-Esîr, *el-İstî'âb*,3/880.

Sonuç

Bu çalışmada Bediüzzaman'ın, Mektubat isimli eserinin “Mu'cizât-ı Ahmediye” bölümünün “Ondördüncü İşaret” başlığı altında zikretmiş olduğu ve Resûlullah'ın bazı sahabîlere özel olarak ettiği duaların hârikulâde bir surette kabul edilmesi ile ilgili naklettiği hadîslerin, en temel hadîs kaynaklarına, tabakât ve rical kitaplarına müracaat edilerek karşılaştırılması yapıldı. Yapılan çalışma sonunda Bediüzzaman'ın meâlen ve mânen naklettiği hadîslerin temel hadîs kaynaklarında nakledilen hadîslere muvafık olduğu anlaşılmıştır. Bediüzzaman, Mektubât isimli eserinin “Mu'cizât-ı Ahmediye” bölümünü telif ederken yanında herhangi bir kaynak bulunmaksızın hâfızasından ekseriyetini meâlen naklettiği hadîslerin, belirttiği kaynaklarda bulunan lafızlara muhalif bir durumun olmaması dikkat çekicidir.

Resûlullah'ın, özel olarak kendilerine hayır dualar ettiği birçok sahâbîden altısı, bu çalışmada kısaca ele alındı. Bundan sonraki çalışmada da diğer sahabîler ele alınacaktır.

Kaynakça/Bibliography

- Abd b. Humeyd. *el-Müntahab min Müsnedi Abd b. Humeyd*. 2 cilt. Kahire: Mektebetü's-Sünne, 1988.
- Aclûnî, İsmail. *Keşfü'l-hafâ ve müzîlü'l-ilbâs ammâ iştehere mine'l-ehâdis 'alâ elsineti'n-nâs*. 2 cilt. Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1988.
- Âcurrî, Muhammed b. el-Hüseyn. *eş-Şerî'a*, 5 cilt. Riyad: Dâru'l-Vatan, 1999.
- Ahmed b. Hanbel. *Fezâilu's-Sahâbe*. 2 cilt. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1983.
- Ahmed b. Hanbel. *el-Müsned*, thk. Şu'ayb el-Arnaût. 50 cilt. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1985.
- Begavî, Hüseyin b. Mes'ûd. *Şerhu's-sünne*. 16 cilt. Beyrut: el-Mektebetü'l-İslâmî, 1983.
- Beyhakî, Ahmed b. el-Hüseyn. *es-Sünenü'l-kübrâ*. thk. Muhammed Abdulkadir Ata. 11 cilt. Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 2003.
- Beyhakî, *Delâilü'n-nübüvve ve ma'rifetü ahvali sâhibi's-şerî'a*, 7 cilt. Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1985.
- Bezzâr, Ahmed b. Amr. *el-Müsned*. thk. Mahfuzurrahman Zeynullah. 18 cilt. Medîne: Mektebetü'l-'Ulûm, 1988.
- Buhârî, Muhammed b. İsmail. *el-Câmi'u's-Sahîh*. 8 cilt. İstanbul: Akçağ Yayınları, 1992.
- Buhârî, *el-Edebü'l-müfred*. thk. Salih Ahmet eş-Şâmi. Şam: Dâru'l-Kalem, 2002.
- Cevâmiu'l-kelim* (Hadîs Araştırma programı). <https://www.literatur.gen.tr/53-programlar/3-cevamiu-l-kelim-hadis-programi.html>
- Çakan, İsmail Lütfi - Muhammed Eroğlu. “Abdullah b. Abbas”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 1/76-79. İstanbul: TDV Yayınları, 1998.
- Dârimî, Abdullah b. Abdirrahman, *es-Sünen*, 2 cilt. yy., Dâru'l-Muğnî, 2000.
- Dölek, Adem. “Rasûlullah'ın Yağmur Duâsı ile İlgili Mucizeleri- Bediüzzaman Said Nursî'nin Mektubât İsimli Eseri Özelinde-”. *Katre Uluslararası İnsan Araştırmaları Dergisi* 12 (2021), 51-64.
- Ebû 'Avâne Yakub b. İshâk. *el-Müstahrec*, Suud: by., 2014.
- Ebû Nua'ym el- İsfahânî, Ahmed b. Abdillah. *Hilyetü'l-evliyâ ve tabakâtü'l-asfiyâ*. 10 cilt. Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1988.
- Ebû Ya'lâ Ahmed b. Ali. *el-Müsned*. thk. Hüseyin Selim Esed. 15 cilt. Dimeşk: Dâru'l-Me'mûn, 1984.
- Hâkim, Muhammed b. Abdillah. *el-Müstedrek 'ala's-sahîhayn*. 5 cilt. Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1990.
- İbn Adıyy, Ebû Ahmed el-Cürcânî. *el-Kâmil fî duâfâ'r-ricâl*. Beyrut: Dâru'l- Kütübî'l-İlmiyye, 1997.
- İbn Asâkir, Ebû'l-Kâsım Ali b. el-Hasen. *Târîhu Dimeşk*. Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1995.

- İbn 'Atiyye, Abdülhak Gâlib el-Endelûsî. *el-Muharrerü'l-vecîz fi tefsîri'l-Kitâbi'l-'Azîz*, Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-'İlmiyye, 2001.
- İbn Ebî Âsım, Ahmed b. Amr. *el-Âhâd ve'l-mesânî*. 6 cilt. Riyad: Dâru'r-Râye, 1991.
- İbn Ebî Şeybe, Ebû Bekr. *el-Musannef*. 26 cilt. Suud: Dâru'l-Kible, 2006.
- İbn Hibbân, Muhammed. *es-Sahih*. 18 cilt. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1998.
- İbn Kâni', Ebü'l-Hüseyin Abdülbâkî. *Mu'cemü's-sahâbe*. 2 cilt. Medîne: Mektebetü'l-Gurebâ, 1418 h.
- İbn Kesir, Ebü'l-Fidâ İsmail, *Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm*. 15 cilt. Beyrut: Dâru'l-Fikr, ts.
- İbn Mâce, Muhammed b. Yezîd, *es-Sünen*. 2 cilt. İstanbul. Çağrı Yayınları, 1992.
- İbn Sa'd, Muhammed. *et-Tabakâtü'l-kübrâ*. 9 cilt. Beyrut: Dâru Sâdır, 1968.
- İbn Şebbe, Ömer. *Târîhu'l-Medîne*. thk. Fehim Muhammed Şeltût. 4 cilt. Cidde: b.y., 1399 h.
- İbn 'Atiyye, Abdülhak b. Gâlib. *el-Muharrerü'l-vecîz fi tefsîri'l-Kitâbi'l-'Azîz*, Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-'İlmiyye, 1422 h.
- İbn Hacer, Şihâbüddîn Ahmed b. Ali. *Fethu'l-Bârî bi Şerhi Sahîhi'l-Buhârî*. 13 cilt. Beyrut: 1988.
- İbn İshâk, Muhammed. *es-Sîre*. Konya: Hayra Hizmet Vakfı, 1981.
- İbnü'l-Cevzî, Abdurrahman. *et-Tebşıra*. Kahire: Dâru's-Selâm, 2012.
- İbnü'l-Esîr, İzzüddin el-Cezerî. *Üsdü'l-gâbe fi ma'rifeti's-sahâbe*. 8 cilt. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-'İlmiyye, ts.
- Kâdî İyâz, *Şerhu's-Şifâ*. 2 cilt. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-'İlmiyye, 2001.
- Kastallânî, Ahmed b. Muhammed. *İrşâdü's-sârî li şerhi Sahîhi'l-Buhârî*. 10 cilt. Mısır: el-Matbatü'l-Kübrâ, 1323 h.
- Kurtubî, Muhammed b. Ahmed. *el-Câmi'u li ahkâmi'l-Kur'ân*. 24 cilt. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 2006.
- Makdisî, Ziyâüddin. *el-Ehâdisü'l-muhtâre*. 13 cilt. Beyrut: Dâru Hıdr, 2000.
- Müslim b. el-Haccâc. *el-Câmi'u's-Sahîh*. 3 cilt. İstanbul: Akçağ Yayınları, 1992.
- Nursî, Bediüzzaman Said. *Mektûbât*. İstanbul: Envar neşriyat, 1996.
- Sâid b. Mansûr, *es-Sünen*. Hind: Dâru's-Selefiyye, 1982.
- San'ânî, Muhammed b. İsmail. *et-Tenvîr Şerhu'l-Câmi'i's-sağîr* (Riyad: Mektebetü Dâri's-Selâm, 2011.
- Sehâvî, Ebü'l-Hayr Şemseddin Muhammed b. Abdurrahman b. Muhammed. *el-Makâsidü'l-hasene fi beyân kesîrin mine'l-ehâdisi'l-meşhûre 'ala'l-elsine*. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-'İlmiyye, 2006.
- Süyûtî, Celâlüddin Abdurrahman. *el-Hasâisu'l-kübrâ*. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-'İlmiyye, ts.
- Şinkîtî, Abdülkâdir b. Muhammed. *Nüzhetü'l-efkâr fi şerhi Kurrati'l-ebşâr*. 2 cilt. Moritanya: b.y.: 2001.
- Taberânî, Süleyman b. Ahmed. *el-Evsat*. 10 cilt. Kahire: Dâru'l-Haremeyn, ts.
- Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr*. 25 cilt. Kahire: Mektebetü İbn Teymiye, 1994.
- Teberânî, *el-Mu'cemü's-sağîr*. 2 cilt. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-'İlmiyye, 1983.
- Taberî, Muhammed b. Cerîr. *Câmi'u'l-beyân 'an te'vîli âyi'l-Kur'ân*. thk. Abdullah b. Abdilmuhsin. 26 cilt. b.y.: Hicr, ts.
- Tayâlisî, Ebû Dâvûd. *el-Müsned*. thk. Muhammed Abdilmuhsin. 4 cilt. Mısır: Daru hıcr, 1999.
- Tirmizî, Muhammed b. İsa. *es-Sünen*. 5 cilt. İstanbul. Çağrı Yayınları, 1992.
- Yusuf Şevki Yavuz. *"Delâilü'n-Nübüvve". Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV Yayınları, 1994
- Zehebî, Şemsüddîn Muhammed b. Ahmed. *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*. 25 cilt. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1985.